

Arne Ivarsson

Hänt i Holaveden

Hösten 2009 avslutade jag mitt skrivande om Stavabygden – gränsbygden. Det omfattar 26 byar med människor, händelser, vägar, odling och bebyggelsehistoria under 400 år. Biblioteket i Ödeshög har nu lagt ut detta på nätet. Det finns också för utlåning att läsa för den som inte har dator.

Det var mina ögon som satte stopp för skrivandet då. Att läsa arkivhandlingar kräver pigga ögon. Mina ögon orkade inte längre. Jag var tvungen att sätta punkt. Men i begränsad omfattning kan jag ändå fortsätta med skrivandet.

I mitt källmaterial i datorn, har jag mycket som jag kan fortsätta att arbeta med. Många människoöden finns lagrade i min dator. Jag vill gärna berätta mera om människor och händelser som jag förut bara nämnt i korthet. Hur många berättelser det blir, det får vi se.

Dessa människoöden och händelser är både från äldre och nyare tid.

I mer än 40 år har jag samlat på uppgifter från gamla tider. Det har varit om händelser, om gammal folktro, om troll och spöken, men framför allt har jag velat berätta om människoöden.

Hör gärna av dig och lämna synpunkter på mina berättelser.

Jönköping i juni 2011

Arne Ivarsson
Kungsgatan 13,
553 31 Jönköping,
Tel 036/71 32 33
(arnei-1@hotmail.com)

Gästabudet i Stavreberg 1694

År 1694 vigdes Nils Svensson från Bultsbol med Karin Bengtsdotter i Stavreberg. Det blev en bröllopsfest i Stavreberg som varade i tre dagar. Närvarande var släkt och vänner.

Tänk vad dessa grannar och vänner hann berätta under dessa dagar. Dessutom som alla drycker hade lättat alla tungors band.

Brudgummen, Nils Svensson, var son till bonden Sven Larsson och hans hustru Maria Persdotter i Bultsbol. Bruden, Karin Bengtsdotter, var dotter till Bengt Svensson och Brita Jonsdotter i Stavreberg.

På sin fars sida hade hon rötter till Sven Månsson och Kerstin Persdotter i Narbäck. På moderns sida är rötterna inte kända. Men vi kan konstatera att det var inget fattigt bröllop.

Deltagarna var besuttna, åtminstone de flesta. Men det fanns en och annan som inte var det. Det framkom under dessa dagar som gästabudet varade.

Detta tilldrog sig på den tiden då alla byar var ensamgårdar. Gården i Stavreberg med sina hus låg där Krigsbergsgården ligger idag. Vi kan förmoda att husen låg i en skyddande fyrkant.

I husen fanns också en gästabudsstuga eller stor sal där det åts och dracks. Dessutom övernattade de flesta i dessa hus under kanske två nätter.

Bröllopsgästerna hade alla kommit ridande. Detta var före vägarnas och vagnarnas tillkomst. Men om det var vintertid med snö, hade gästerna kommit med släde.

Det är tack vare domboken från 1697 som vi först fick kännedom om detta gästabud i Stavreberg. Det var inte gästabudet som sådant. Det var en hästaffär som under gästabudets gång kom på tal mellan Nils Jonsson i Porsarp och Arvid Svensson i Erstorp.

Gästabudet började på lördagen. Man åt och man drack. Vi kanske tors gissa att nykterheten inte var särskilt hög, åtminstone inte hos alla. Söndagen gick och gästabudet kom på måndagen in på sin tredje och sista dag. Då var allt uppätet och urdrucket, kan vi kanske anta. Det var denna måndagsmorgon som kanske någon eftertanke började inställa sig.

Nils i Porsarp hade köpt en häst av Arvid i Erstorp men hade inte betalat den. Kanske var det brännvinet som gjorde att Nils plötsligt blev ledsen och började gråta. Han beklagade sig över sin stora fattigdom och sin skuld till Arvid. Arvid å sin sida var i detta ögonblick mycket generös och utbrast i orden *Den hästen tör jag giva dig*. Arvid var annars inte den som gav bort saker.

Han har på många sidor i domboken bevisat sin kraft när det gällde materiella frågor. Det var från den tiden som han bodde i Narbäck och drev

gästgivargården där. Men på denna tredje gästabudsdag i Stavreberg 1694 gav han bort en häst. Nu var det inte hans egen häst som han gav bort. Hästen tillhörde hans hustru, Karin Jonsdotter.

Det fanns åtskilliga vittnen med vid detta tillfälle i gästabuds-stugan. Det var torparen Jöns Persson på Bankabys ägor, Nils Andersson på Stavrebergs ägor, Olof Björnsson på Fagerhults ägor och Jöns Månsson i Kråkeryd. Dessa uppmanade då Arvid och Nils att ta varandra i hand på detta. Så skedde också och detta handslag skedde i gästabudsstugan.

Arvids hustru, Karin Jonsdotter, var vid detta tillfälle inte med, men när hon strax därefter kom in där sade Arvid åt henne: *Jag har skänkt Nils den hästen, han av mig tagit. Då svarade Karin: Det du har gjort kan jag inte göra tillbaka.*

Vi skall se vad vittnena hade att berätta:

Olof Björnsson från Fagerhult kunde inte så alldeles väl utföra sitt tal. Han hade *fel på sitt mål* och tilläts inte edligen vittna. Men de andra tre avlade eden och hördes sedan var för sig.

Jöns Persson berättade: *Jag var på gästabudet i Stavreberg då jag hörde att när Nils Jonsson besvärade sig över sin fattigdom sade Arvid: Jag skall giva dig den hästen som du av mig köpt. Men hans hustru Karin var då inte med inne.*

Nils Andersson berättade att *vid gästabudet i Stavreberg satt Nils i Porsarp och grät över sin stora fattigdom. Då jag inkom om morgonen frågade folket honom varföre han grätit. Då svarade Nils: Jag är skyldig dig Arvid för en häst. Då sade Arvid: Den tör jag giva dig. De som var med vid samtalet uppmanade då Arvid: Om du skänker honom hästen så tag honom i hand därpå! Det de också gjorde och sedan när Karin Jonsdotter kom in sade Arvid åt henne: Jag har skänkt Nils den hästen, han av mig tagit. Då svarade Karin: Det du har gjort kan jag inte göra tillbaka.*

Samma berättade också drängen Jöns Månsson, men när Nils och hans hustru tackade henne för hästen sade hustru Karin: *Jag har intet varit med däröver.*

Olof Björnsson utan ed, sa att det var på måndagsmorgonen i gästabudsstugan som jag såg att Arvid tog Nils i Porsarp i hand därpå att han skänkt honom hästen.

Arvid Svensson, han som skänkte bort hästen, avled inte så lång tid därefter. Då ville hans änka, Karin Jonsdotter, ha betalt för sin häst och det hela blev en tvist vid tinget.

Den ursprunglige hästköparen, Nils Jonsson, hade också avlidit och hans änka, Kerstin Andersdotter, hade gift om sig med Sven Månsson från Kopparp. Denne var vid den tiden inte heller särskilt välsituerad, enligt vad domböckerna kan berätta. Han ville helst slippa betala hästen. Han hänvisade till att hästen *var skämd* och även till att den varit en gåva.

Målet var uppe vid tinget flera gånger. Rätten kom så småningom fram till att *det bör Sven Månssons hustru i Porsarp de fordrade nio dalerna silvermynt för hästen till hustru Karin i Erstorp ovägerligen betala.*

Det är denna hästaffär som vi har att tacka för att vi fått kännedom om detta gästabud i Stavreberg.

Arne Ivarsson